

Predlog 11. 3. 2022
GRADIVO NI LEKTORIRANO

Na podlagi tretjega odstavka 25. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg) Vlada Republike Slovenije izdaja

UREDBO O VARSTVENIH OBMOČJIH DEDIŠČINE

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
(vsebina in namen uredbe)

Ta uredba določa vrste varstvenih območij dediščine, podrobnejša merila za njihovo določitev in varstvene usmeritve za posamezne vrste varstvenih območij dediščine z namenom celostnega ohranjanja kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: dediščina), ki se v skladu s tretjim odstavkom 2. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljnjem besedilu: zakon) uresničuje v razvojnem načrtovanju in ukrepih države, pokrajin in občin tako, da se dediščino ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena vključuje v trajnostni razvoj.

II. VRSTE VARSTVENIH OBMOČIJ DEDIŠČINE

2. člen
(vrste varstvenih območij dediščine)

- (1) Arheološka varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Arheološka najdišča«, kot so določena v Pravilniku o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (Uradni list RS, št. 102/10; v nadaljnjem besedilu: pravilnik).
- (2) Naselbinska varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Naselja in njihovi deli«, kot so določena v pravilniku.
- (3) Stavbna varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Stavbe« ali »Stavbe s parki ali z vrtovi«, kot so določene v pravilniku.
- (4) Vrtnoarhitekturna varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Parki in vrtovi« ali »Stavbe s parki ali z vrtovi«, kot so določene v pravilniku.
- (5) Varstvena območja kulturne krajine so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Kulturna krajina«, kot so določene v pravilniku.
- (6) Memorialna varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varuje nepremične iz zvrsti »Spominski objekti in kraji«, kot so določene v pravilniku.
- (7) Tehniško-industrijska varstvena območja so varstvena območja dediščine, s katerimi se varujejo nepremičnine iz zvrsti »Drugi objekti in naprave«, kot so določene v pravilniku.

III. PODROBNEJŠA MERILA ZA DOLOČITEV
VARSTVENIH OBMOČIJ DEDIŠČINE

3. člen

(podrobnejša merila)

(1) Posamezno varstveno območje dediščine se določi ob upoštevanju meril iz drugega odstavka 25. člena zakona in podrobnejših meril, ki so:

- merilo avtentičnosti in ohranjenosti,
- avtorsko merilo,
- razvojno merilo,
- tipološko merilo,
- zgodovinsko pričevalno merilo,
- kulturno civilizacijsko merilo in
- prostorsko merilo.

(2) Posamezna merila se pri določenih vrstah varstvenih območij dediščine uporabljajo samo izjemoma, kadar to izhaja iz strokovne presoje značilnosti konkretnega varstvenega območja dediščine.

(3) Uporaba meril iz prvega odstavka in izjeme iz drugega odstavka te uredbe so določene v Prilogi, ki je sestavni del te uredbe.

4. člen (opis meril)

(1) Z merilom avtentičnosti in ohranjenosti se vrednoti izvor, pristnost in verodostojnost dediščine, njena prepoznavnost v izrazu, rabi, materialni zasnovi in izvedbi. Vrednoti se avtentičnost in ohranjenost lokacije, zasnove in materialne substance, vrednoti se ohranjenost izvorne rabe in njene združljivosti z novo rabo. Upošteva se kontinuiteto razvoja dediščine se vrednotijo tudi posegi v različnih časovnih obdobjih in njihova vključenost v celoto.

(2) Z avtorskim merilom se vrednoti dediščina, ki je delo znanega avtorja, skupine (kamnosekov, slikarjev, zidarjev in podobno) ali šole. Vrednoti se prispevek in vpliv dediščine na poznavanje del izbranega avtorja, skupine ali šole in njihov pomen za razvoj zvrsti dediščine. Vrednoti se avtorski potencial, ki je na podlagi raziskav pokazatelj prepoznavanja avtorja, skupine ali šole.

(3) Z razvojnim merilom se vrednoti dediščina, ki je pomemben člen oziroma stopnja v razvoju posamezne zvrsti dediščine. Vrednoti se inovativnost ideje, ki odseva družbene in ekonomske razmere, vrednotijo se izvirnost v materialni zasnovi, v izrazu in gradbenotehničnem vidiku ter njihov pomen za razvoj zvrsti dediščine.

(4) S tipološkim merilom se vrednoti dediščina, ki je sorazmerno številna, njene značilnosti so splošno razširjene in prepoznavne, vendar pomembne, ker pomenijo značilen primer zvrsti dediščine. So odsev družbenih, ekonomskih razmer in funkcije. Vrednotijo se vplivi širših zgodovinskih procesov in načina vsakdanjega življenja, materialne civilizacije, gospodarske zgodovine, uporabne umetnosti in ljudske ustvarjalnosti. Vrednotijo se značilnosti v tipu, standardnosti, nazornosti in pričevalnosti.

(5) Z zgodovinsko pričevalnim merilom se vrednoti dediščina, ki je povezana s pomembnimi zgodovinskimi dogodki, z življenjem in delom pomembnih osebnosti in je nosilec prvin identitete. Vrednoti se pričevalnost o pomembnih dogodkih in vplivnih zgodovinskih pojavih, vsebinska in simbolna vrednost ter pomen dediščine za družbo

(6) S kulturno civilizacijskim merilom se vrednoti dediščina, ki je nosilec naselitvene in bivalne kulture, je pokazatelj prepleta materialnih, kronoloških, družbenih in duhovnih razmerij v razvoju skupnosti. Vrednoti se povezanost in medsebojna soodvisnost posameznih značilnosti dediščine, njena razvojna kontinuiteta in bogastvo, raznolikost, prepletanje različnih naravnih, kulturnih in družbenih pojavov ter procesov.

(7) S prostorskim merilom se vrednoti prepoznavnost dediščine v geografskem, vizualnem in fizičnem prostoru. Vrednoti se, ali je dediščina dominanten, izjemen in prepoznaven del prostora oziroma ali je podrejena in prostorsko nepoudarjena.

IV. VARSTVENE USMERITVE

5. člen (določitev varstvenih usmeritev)

(1) Varstvene usmeritve iz 6. do 14. člena te uredbe so določene glede na vrste varstvenih območij dediščine in njihove varovane sestavine, ki so nosilci vrednot dediščine in se jih pri posamezni vrsti varstvenih območij dediščine ohranja kot vir trajnostnega razvoja.

(2) Pri določanju podrobnejših varstvenih usmeritev za posamezno varstveno območje dediščine se upoštevajo splošne varstvene usmeritve iz 6. člena te uredbe in varstvene usmeritve za eno ali več vrst varstvenih območij dediščine iz 7. do 14. člena te uredbe.

(3) Podrobnejše varstvene usmeritve iz drugega odstavka tega člena se lahko določijo po conah znotraj varstvenega območja dediščine.

(4) Kot cona znotraj varstvenega območja dediščine se lahko, zaradi zgodovinskega, funkcionalnega, prostorskega, simbolnega in socialnega vidika, določi vplivno območje, znotraj katerega morajo biti posegi v prostor in dejavnosti prilagojeni ohranjanju dediščine, zaradi katere je varstveno območje dediščine določeno.

6. člen (splošne varstvene usmeritve)

(1) V vseh varstvenih območij dediščine veljajo naslednje varstvene usmeritve:

1. spodbujanje ohranitve in trajnostne uporabe dediščine, to je uporabe dediščine na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njenih kulturnih lastnosti in varovanih sestavin,
2. omogočanje trajnostnega razvoja dediščine za zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da se pri tem zmanjša njena posebna narava in družbeni pomen in ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev dediščine za prihodnje generacije,
3. spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene dediščine,
4. spodbujanje identificiranja, dokumentiranja, vrednotenja in interpretiranja dediščine, vključno z arheološkimi ostalinami,
5. ohranjanje lastnosti, posebne narave in družbenega pomena dediščine,
6. dopuščanje posegov v dediščino, ki upoštevajo in ohranjajo njene varovane sestavine,
7. dopuščanje posegov, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev dediščine ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena.

(2) V postopkih prostorskega načrtovanja se za načrtovanje novih ureditev v varstvenih območjih dediščine lahko zahteva priprava posebnih strokovnih podlag.

(3) S kulturnovarstvenimi pogoji za poseg v varstveno območje dediščine se lahko določi varovanje in ohranjanje varovanih sestavin, ki niso določene z aktom o določitvi varstvenih območij dediščine, če so bile ugotovljene s predhodnimi raziskavami iz petega odstavka 29. člena zakona.

(4) Izjemoma se pri varstvenih območjih dediščine, ki niso arheološka varstvena območja, varujejo tudi zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami, kar določi akt o določitvi varstvenih območij dediščine.

7. člen **(varstvene usmeritve za arheološka varstvena območja)**

(1) V arheoloških varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- arheološke ostaline,
- prostorski kontekst arheološkega najdišča (lokacija),
- vsebinski kontekst arheološkega najdišča (avtentična materialna substanca z zemeljskimi plastmi),
- prezentirane ostaline.

(2) Arheološke ostaline se praviloma ohranjajo na kraju samem (in situ). Pri načrtovanju posegov v zemeljske plasti se je treba arheološkim varstvenim območjem izogibati. V arheoloških varstvenih območjih je načrtovanje in izvajanje posegov dovoljeno izjemoma, kadar vrsta in sestava najdišča to dopuščata oziroma se to izkaže s predhodnimi arheološkimi raziskavami.

(3) V arheoloških varstvenih območjih iskanje arheoloških ostalin in uporaba iskalnikov kovin ter drugih tehničnih sredstev za te namene nista dopustna.

(4) Zaradi varstva varovanih sestavin iz prvega odstavka tega člena se pri posameznem arheološkem varstvenem območju lahko prepove izvajanje nekaterih dejavnosti, gradenj in drugih posegov v zemeljske plasti, kar se določi s podrobnejšimi varstvenimi usmeritvami v aktu o določitvi varstvenih območij dediščine.

(5) Na podlagi rezultatov arheoloških raziskav, ki se izvedejo v fazi prostorskega načrtovanja, graditve ali drugih posegov v dediščino, se lahko v arheoloških varstvenih območjih:

- prepove izvajanje nekaterih dejavnosti, gradenj in drugih posegov v zemeljske plasti,
- v primeru izjemnega odkritja, predvsem ostankov grajenih struktur, določi obveznost ohranitve in prezentiranja arheoloških ostalin na kraju samem (in situ).

8. člen **(varstvene usmeritve za naselbinska varstvena območja)**

V naselbinskih varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (lokacija, vedute),
- prostorska zasnova (zasnova celotnega prostora),
- naselbinske prvine (prevladujoč stavbni tip, posebne stavbe, grajene in druge prvine, naravne prvine, komunikacije in javni prostor, oprema, infrastruktura),
- stavbno tkivo (gabariti, oblika in naklon strešin, kritina, strešne odprtine, fasade, stavbno pohištvo),
- funkcionalna zasnova (funkcionalne enote naselja, namembnost).

9. člen **(varstvene usmeritve za stavbna varstvena območja)**

(1) V stavbnih varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (lokacija, vedute),

- prostorska zasnova (zasnova celotnega prostora, grajene in druge prvine, naravne prvine),
- arhitekturne prvine (tlorisni gabarit, višinski gabarit, konstrukcijska zasnova, fasada, arhitekturni členi, likovne prvine, fasadni detajli, strešna konstrukcija, oblika in naklon strešin, kritina, arhitekturne, likovne in funkcionalne prvine strehe),
- stavbno pohištvo (vrata, okna, line),
- gradiva,
- funkcionalna zasnova (namembnost, razporeditev prostorov),
- oblikovanost notranjščine (reprezentančni prostori, komunikacije, obdelava prostorov, arhitekturne, likovne in druge prvine notranjščine, notranja oprema, drobni inventar).

(2) Premičnine (notranja oprema in drobni inventar) se varujejo izjemoma, če so te namenjene uporabi dediščine ali so nepogrešljive za njeno delovanje ali razumevanje.

10. člen

(varstvene usmeritve za vrtnoarhitekturna varstvena območja)

V vrtnoarhitekturnih varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (lokacija, vedute),
- prostorska zasnova (zasnova celotnega prostora),
- vrtnoarhitekturna zasnova (zasnova in kompozicija, velikost, historična zasnova),
- vrtnoarhitekturne prvine (drevnina in druge rastline, rastišče, vodne prvine, grajene in druge prvine, komunikacije, oblikovane površine, oprema),
- funkcionalna zasnova (namembnost).

11. člen

(varstvene usmeritve za varstvena območja kulturne krajine)

V varstvenih območjih kulturne krajine se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (skladnost naravnih in ustvarjenih prvin, izrazit prostorski red, robovi, vedute, naravne prostorske dominante, grajene prostorske dominante),
- krajinska struktura (razmerja med rabami, parcelacija),
- krajinske prvine (reliefne prvine, obdelovalne površine, gozd, vegetacijske prvine, vodne prvine, poselitve, grajene in druge prvine, komunikacije),
- krajinska tipologija (njivska krajina, krajina travnatega sveta, krajina trajnega nasada, poseljena krajina, solinska krajina, krajina z izjemno naravno zgradbo, zgodovinska krajina).

12. člen

(varstvene usmeritve za memorialna varstvena območja)

V memorialnih varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (lokacija, vedute),
- prostorska zasnova (zasnova celotnega prostora, grajene in druge prvine, naravne prvine),
- oblikovna in simbolna zasnova (oblikovne značilnosti, vsebinski in simbolni pomen),
- gradiva.

13. člen

(varstvene usmeritve za tehniško-industrijska varstvena območja)

V tehniško-industrijskih varstvenih območjih se varujejo varovane sestavine, kot so:

- prostorska pojavnost (lokacija, vedute),
- prostorska zasnova (zasnova celotnega prostora, grajene in druge prvine, naravne prvine),
- arhitekturne prvine (tlorisni gabarit, višinski gabarit, konstrukcijska zasnova),

- gradiva,
- funkcionalna zasnova (namembnost, tehnološka oprema in infrastruktura).

14. člen
(varstvene usmeritve za vplivna območja)

V vplivnih območjih je dopustno načrtovanje prostorskih ureditev, gradenj objektov in drugih posegov v prostor, ki omogočajo ohranjanje varovanih sestavin ter integritete, pričevalnosti in dominantnosti dediščine v varstvenih območjih dediščine.

V. SPREMLJANJE STANJA

15. člen
(spremljanje stanja)

(1) Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljnjem besedilu: zavod) spremlja stanje varstvenih območij dediščine in izpolnjevanje podrobnejših meril iz 3. člena te uredbe. Revizija se opravi najmanj vsakih 10 let. Na podlagi ugotovitev spremljanja stanja zavod predlaga določitev, spremembo ali ukinitve varstvenega območja dediščine.

VI. KONČNA DOLOČBA

16. člen

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št.
Ljubljana, dne
EVA:

Vlade Republike Slovenije
Janez Janša
predsednik

PRILOGA:

Uporaba podrobnejših meril za določitev varstvenih območij dediščine glede na vrste varstvenih območij dediščine

Varstveno območje dediščine							
Podrobnejša merila	Stavbno	Vrtno- arhitekturno	Memorialno	Tehniško- industrijski	Naselbinsko	Arheološko	Kulturna krajina
Merilo avtentičnosti in ohranjenosti	Da	Da	Da	Da	Da	Da	Da
Avtorsko merilo	Da	Da	Da	Da	Izjemoma	Ne	Ne
Razvojno merilo	Da	Da	Izjemoma	Da	Da	Ne	Izjemoma
Tipološko merilo	Da	Da	Izjemoma	Da	Da	Da	Da
Zgodovinsko pričevalno merilo	Da	Da	Da	Da	Da	Izjemoma	Da
Kulturno- civilizacijsko merilo	Da	Da	Da	Da	Da	Izjemoma	Da
Prostorsko merilo	Da	Da	Da	Da	Da	Izjemoma	Da